

Ramon XURIGUERA.

Els Astruc

Pròleg i edició de Josep Camps Arbós. Tarragona: Cossetània, («De Tots Colors», 7), 2012, 377 p..

L'exhumació d'un text literari inèdit és sempre, sens dubte, un motiu de celebració. No tant per les consideracions de valor estrictament artístiques –puix que no haurien de ser aquestes, només, les que en definissin l'encert– com per les conseqüències positives d'ordre historicoliterari que se'n deriven. Que, en el cas que ens ocupa, es tradueixen en la compleció de la trajectòria de Ramon Xuriguera, escriptor que, com molts d'altres, ha tendit a ésser interpretat únicament a partir de l'esbós incomplet de l'obra publicada.

Tenint en compte aquesta prèvia, cal fer esment de la tasca de Josep Camps, curador de l'edició d'*Els Astruc* i expert coneixedor de la família Xuriguera, de la qual ha recuperat les figures dels germans Ramon i Joan Baptista, prolífics homes de lletres dels anys immediatament anteriors a la Guerra Civil. La tasca de Camps ha contribuït a descobrir la rellevància de dos escriptors prou destacats de la primera meitat del segle XX, sia per mitjà de conferències, articles i estudis, sia gràcies a l'edició de textos oblidats o desconeguts dels Xuriguera. *Els Astruc* s'inscriu en aquesta segona línia i constitueix, tot i haver restat inèdita fins avui, una obra important en la trajectòria narrativa del més gran dels germans.

En l'exili occità de Mouleydier, l'autor va trobar l'estabilitat per escriure aquesta extensa narració, inicialment coneguda amb el nom de *La nissaga dels Astruc*. El títol la situa dins les coordenades de les novel·les «de saga familiar», i en efecte, la història hi encaixa perfectament: l'asèptic enllaç entre la protagonista, Felisa Delbès, i Valentí Ponset, en el capítol VI, no sols constitueix el punt de partida d'un conflicte soterrat que aflorarà amb força a mesura que l'acció avanci, sinó que també cal entendre'l com una baula més en la cadena d'opressions que, de manera muda però implacable, la família Astruc ha anat teixint a Brisac generació rere generació. Xuriguera, de fet, focalitza la tensió argumental en el desencaix entre Felisa i la família de Valentí, però inclou altres personatges femenins que mostren el ventall d'actituds possibles enfront del poder dels Astruc i que, en definitiva, enriqueixen la visió de conjunt: en un extrem, Elsa, la neboda de Felisa, la qual evitarà seguir el mateix camí que la protagonista en rebutjar les matusseres proposades d'Andreu, en el que no deixa de ser una reacció ben lògica si es tenen en compte els trets que caracteritzen la noia: d'origen ciutadà, estudiant a París, amant del teatre i la música i lectora

d'«un volum tot llampant de Gide o de Baudelaire» (p. 158). En l'altre extrem, Llúcia, la filla d'uns carnisseres de Sarlat, que acceptarà la submissió als Astruc en maridar-se amb el cosí de Valentí. En l'endemig, el fracàs de Felisa es revela inevitable als ulls del lector. De res no hi hauran valgut els seus intents de modificar l'*statu quo* dominant al poble per mitjà de la transformació de la botiga del marit: la influència de la vídua Maria sobre un indolent Valentí, reforçat pel control implacable dels ressorts socials que exerceixen els altres membres de la nissaga (Mònica i Miquel, germans de la vídua, o l'oncle Gaietà) i per la nul·litat de la segona generació representada pel decadent Andreu, anul·laran tota aspiració de superar la condició d'«estrangera» a què tot Brisac l'ha condemnada: el seu esperit idealista entra en conflicte amb el món de Brisac: el camp, la tradició, l'ordre social. En la darrera part, un cop Valentí ja és mort, la novel·la pren un altre caient, el ritme s'accelera i els fils oberts comencen a tancar-se: es mostren ja obertament les fosques maniobres legals per deixar Felisa fora de qualsevol benefici, maniobres que sumiran la dona en un lent decandiment fins que prendrà la resolució de fugir. Per contra, Llúcia, que al capdavant té una història paral·lela a la de Felisa, superarà les limitacions imposades mercès a un caràcter pragmàtic i a una ambició sorprenents, i tancarà la història perpetuant la nissaga dels Astruc en la mesura que n'ha assumit el tret distintiu més evident: la cobdícia.

La novel·la, més enllà de les peripècies de la història contada, presenta un pol d'interès en el ric retrat psicològic de Felisa –de llarg, el personatge més ben acabat de la novel·la– i, en menor mesura, d'altres com Valentí o la vídua Maria. Tanmateix, sembla força clar que la pretensió de l'autor no ha estat posar en primera línia aquest aspecte, sinó més aviat l'entramat de personatges i el conflicte argumental: no hi ha una projecció de la interioritat dels caràcters que condicioni la percepció de la realitat tot i la focalització interna que, puntualment, es deixa veure en la narració (i que, val a dir, ofereix moments destacats, com la contemplació de la botiga per part de la vídua Ponset, «íntimament acarada amb si mateixa», en un lent inventari previ a la seva mort, p. 362). En aquest sentit, *Els Astruc* és clarament deutora dels models novel·lístics del segle XIX, i no ateny la modernitat que el mateix Xuriguera havia sabut copsar a, per exemple, *Volves grises* (1932), prou més ajustada als patrons de la novel·la psicològica tan característics del context historicocultural dels anys trenta a Catalunya. Com apunta Josep Camps al pròleg, es tracta d'una observació que ja féu Maurici Serrahima el 1948, quan Xuriguera presentà el text al Premi Joanot Martorell, i que probablement li jugà en contra: és una novel·la «ben feta, però d'un altre temps».

Capítol a part mereixen, en canvi, la llengua literària i l'estil. Deixant de banda una certa prolixitat descriptiva que, a estones, alenteix la narració (els capítols inicials, o les digressions legals i jurídiques en el tram final), Ramon Xuriguera fa ús d'un català genuí, precís, expressiu, molt treballat des del punt de vista lèxic i perfectament harmonitzat amb l'època que pretén descriure. No sembla excessiu afirmar, doncs, que l'aspecte formal constitueix un dels elements més ben trobats i que, gairebé tot sol, justifica la recuperació d'*Els Astruc*.

Valguin, doncs, aquestes paraules per engrescar tots aquells lectors interessats en la història de la narrativa autòctona a llegir *Els Astruc*: descobriran en la figura de Ramon Xuriguera un autèntic temperament de novel·lista, i en l'obra que avui es recupera, una peça gens menystenible per fixar, amb més precisió encara, la fotografia de la literatura catalana de la diàspora.

Antoni Isarch

Universitat Autònoma de Barcelona